

Tractatus solennis Excellētissimi. J. A.
Monarche domini Andree Barbatia
 de prestantia Cardinalium : solerti
 cura a domino Joanne de gra-
 dibus legum professore emēda-
 tus: cū eiusdem additionib^o :
 numeris : summarijs : ac
 indice alphabetico in
 fine appposito: Fel-
 citer incipit.

Ad Reuerendissimum In Christo Patrem & dominum dñm Bessarionem episcopum tusculanum Cardinalem Nicenum & nomine legatum tractatus de prestantia Cardinalium quem con- summatissimus in vtraq; celsura doctor dñs Andreas Barba- rianus patria messanenſis inſule scilicet in adoptiva patria Bonon- nensi: pulcherrimis ac peregrinis declamationibus referentem multo cū labore atq; diligentia edidit: feliciter incipit.

Miores nostri pa-

ter Reuerendissime quo sanctior & iu- stior dicendi materies occurrisset am- pliorum ac prestantiorum scribendi glo- riam adepti sum. At cū ego optimos & facile beatissimos dominos: domi- nos cardinales apud clarissimos tu- rilatotes mirum in modum celebra- tos acceperim nō petulantia sed exer-

endi ingenij studio q̄p̄ permagno atq; difficili de diuina eorū prestantia questione non leues disputandas assumpsi. Verum tantum ne huic iocundissimo aspectui tuo parum pauidens futu- rus sim q̄ huius rei magnitudinē pro singulari tua sapientia excogitatum in mediū afferre tyroni mihi in eo disputandi genere nūc liceat cum mihi tantū flumen ingenij adesse non pollicear q̄ ad eas exsoluendas sufficere dignoscatur. Quis tam secundus et tanta uariū aut rerum copia instructus exilat aut q̄ tantavis inge- niū aut dicendi maiestas sit que bonum prestantissimorū antiſti- tum diuinas uirtutes cōplecti queat que in eos tanq̄ in tutissi- mum quoddam atq; optatissimū domicilium libentissime cōmū- gratant ut non modo cum his qui hac tempestate in omni uirtu- tum genere preclari & celebres habentur sed cum omniū sanctoꝝ patrum ac uiciorū prophetarū antiqua memoria ueniunt ad certamen. Sunt etiam magno & excelso uero digni. ut de Pompe- Paulo Sirio Alſia dixerim. Summus profecto uirū quorū in differendo prestantiam aut in decidendo peritiā mihi nullo pacto adequare licet. Veniam queso sapientissime domine si mihi graue nil elegans aut tanta re dignū dixerim cum neq; inge- nium atq; eloquentiā neq; etatem ineam huic resparem preclari- re posse auctoritate cōsidam. Cui enim is sum qui non expa- ueam & tota mente uiribus non contremisam si quādo tua corā maiestate que nō modo mihi tenui & parum exercitato. s; cuius optimo maximoq; iuriconsulto & disputandi facile principi tres- uerū primario esset ut de cardinalatu tuo celesti preeminentiā fari ausus sit. Ad q̄ cōplendum sincerū quodq; atq; alitū & integrū pectus & in huiusmodi re terrenda esset omnis etas. Quid ego fragilis in tanto sanctitatis pelago declinem: aut quibus uerbis hos uenerandos patricios ut consultiſsimi imperatoris uerbis utar prosequar. In quibus romane lingue princeps inueterſa eloquentie tue neruis uelut celsus totius ingenij sensu- tibus predicādo defecisset. Quamobrem non uouimus esse ut deo dñe colendissime sed apud illustriſsimos pōtifice & romane censure interpretes uisitati esse uiamini ut qui studio intendunt laborem facerent opera ad summos sanctissimosq; pōtifice des- ferant ut ex eorū gloria atq; splēdore maior ipſis uictis aut in- uentis accedat auctoritas. Ego igitur tam excellētissimorum uiciorū secutus exemplū uigilans quasdam meos his paruulis noctibus excogitatas basilicas questiones tam a preclarissimo tuo proprio & primario nomine dictas q̄ a tuo primario cardina- latino titulo basilice uodecimi apostolorum. Antea enī cum in seculo ageres hoc splēdido nomine basilicus dicebaris ad extol- lendas sapientissimorū dominorū cardinalium laudes gloriam atq; amplitudinē quas uarie & sparsim diuine & humane pas- trefaciūt leges tue illustri dominationi cum omni reuerentia por- scripsi eo q̄ magis cum ab ineunte etate tua christianissimos mo- res diuinas literas rerum omnium cognitione fidei integritate manſuetudinē religionem pietatem inuicēſſimam omnem deniq; sanctimoniam cum omniū adoratione coleris ut omnem deniq; greciā regionē quidem ante alias litteris studio discipli- nis & eloquentia ornatiſſimū ac optimū artem & maximarum scientiarum non modo inuentricem uerumetiam perfectiſſimam. ut in de Oratore Marcus Cicero bellissime scripserat. unde tue uite primordia sumptis tuis diuinis moribus uita opera & ex- plo tot longissimis lustris sacrosancte romane ecclesie continua- tem indomitam & rebellem: fidelem deuotam placatā obnoxiā obedientem ac summo pontifici omni pōſſoſita pertinacia pas- rere cōpuliſti. Quis unq̄ antiq̄ſſimorū patrum aut uiciorū retro principum ad ampliandam augendam ue ostendosam su- dem prestantius aut preclarius aut salubrius egerit. aut tot uo- rissimos populos ad salutare christianoꝝ mores adduxerit ut

tua sapientia omnium primaria. Quibus de rebus sanctimonie tue gloria atq; splendor in uicinas usq; terras & gentes penetra- uit. quod clarissime satis ostendit cum celebrāde memo- ric. Eugenius quartus suis sacratissimis fratribus diuino quos- dam nutu annuentibus te ad hanc amplissimā atq; cunctissimā nam cardinalatus basilice uodecimi apostolorum iure optimo collocant. tuis uide de preclare sapientie & fortitudinis pro fan- cta romana ecclesia studiis expositis moderatis pontifex Nicoy laus quintus corporalis corbe deus te in episcopum tusculanum cardinale Nicenum summi dei iudicio constituit atq; assumptis. Quid de iusticia constantia modesta integritate tua dicam ueteris. Idem sapientissimus pontifex ad hanc regiā atq; incli- tam urbem Bononie totiusq; exarchatum patrem salutem prin- cipem decem presidem in tēporalibus spiritalibus dominum anteposuit. Verum te esse declarans illud q̄ per clarissimū pro- phetam pulcherrime scriptū est. Ecce erexit te deus super deces- ditate tua in principē & tu liberabis populum eius de manibus inimicorū eius populum in quā Bononiensem & fama supercorāe uelut oues errātes ad ouile dñicum omnia respublie salus omnis dignitas. ois quies animi. omnis tenax bene bea- tēq; uiuendi ratio in te solo contineri uideat ut omnes ferme atq; bitrentur te optimorū philoſophorū atq; theologorum summū antistitem. fato quodam huius seculi genitum esse qui solus has nostras acadēdrias delatas & extinctas que incredibili ueligen- tia & opera tua uti ex baratro quodā respirare ceperunt tuis di- uinis litteris tuasq; eruditione confirmas omnes auges atq; aliis- plicas qui doctissimos huius etatis hoies quos litteris aut gre- cis aut latinis pacare atq; excellere intelligis ad te euocas. uo- catos numeribus domis officio premis bonoibus laude omni- deniq; gloria & splēdore applicas excipis atq; beneficas. Idcirco est maxima sint & omni memoratu dignissima cū aliquis tamen- ter antiquioribus patribus aut philoſophis presertim coram ce- teris illa uia summa & illustris & tota tue laus est que te tradidit posteris cōmensionandū & ipſis uiciorū socrati & Platoni phi- loſophorū gratissimis parē aut iudicio meo meliorē. Ipſi etiam dumtaxat litteris studio disciplinis aliarum rerum omni ex- par- te obiliti claruerit. Tu uero inter tot maximas atq; amplissimas- coras ad bene recte gerendam rēpublicam huius tue legatio- nis constitutus sis ubi quicq; excelſus & ingentissimū spiritū inde deficeret summo studio supercoribus uicibus Aristotelis meta- pſificam opus per Jouen gloriosum ut omnium fert opus de grecis in latinas litteras Alfonso regi aragonum serenissimo. & principi semideo elegantissimo atq; ornato stilo & inaudito quo- dam scribēdi genere traduxisti ut ois affirmet te summam mis- nerue arcem attigisse atq; nullus unq̄ ingenuus inter tot res di- uersissimas ad parādum atq; impetrādum babilinis fuerit sicut- totum. Cuius igitur uigilias meas quamq̄ leues in hoc famo- sissimo Bononiensi studio editas sacratissime domine: domine Bessarion tue prudentissime dominationi cum omni reuerentia- deſſero ut ois meo opera in tuum spectatissimum ac immortale- nomen omnibus seculis celebrandū & relucēcat atq; illas seuer- rissimo tuo iudicio examinandas corrigendas reformandas ue- subſidio sequens omni ingenio id omne q̄ romane fatetur eccle- sia atq; me apud benignissimos pedes tue superillustriſſi domi- nationis obnoxiū constituo. Ad laudem & gloriam clemētissimi- dei etiusq; matris gloriose beati Bernardi totiusq; curie trun- phantis necnon ad laudem diuini principis dñi dñi sapientissi- mi Nicolai pape quinti & sacrosancte romane ecclesie sacri col- legij dominorum meorum dominorum cardinalium quos deus per seculorum secula saluet.

Summarū super 4. q. prime partis.

- Cardinalatus dignitas quo iure habuit ortū a iure diuino uel a iure positivo. numero. 1. & numero. 3. 7. & 38.
- Ius canonicū an habuerit ortū a iure diuino: uel ciuili. nūc. 2.
- Ius diuini quale proprie dicit. numero. 3.
- Leges fuerūt diuinitus promulgatę. nūc. 4.
- Actiones an sint introductę de iure ciuili. nūc. 5.
- Testamentum est de iure gentiū: quia ab eo fuit primitus intro- ductum. numero. 6.
- Cardinalat⁹ dignitatē primo introduxit pontifex papa. nūc. 7.
- Chronice seu byſtole faciūt h dē in cōsulendo & iudicādo. nūc. 8.
- Cardinales romane ecclesie an fuerūt tempore cōstantini imper- ratoris. numero. 9.
- Papa appellat episcopos fratres suos. nūc. 10. et ibi uide de episcopoy dignitate.
- Cardinalat⁹ q̄ olim fuerit: an regiat⁹ expressum de iure. nūc. 11.
- Cardinalatus est officium. nūc. 13.

declinandam in xv. col. in ver. queritur nunquid epus. C. de sacrosan. ecc. ubi dicit qd episcopus de omnibus oblationibus et mortuaris debet habere quartam. et ita referendo sequitur est vna. Card. in cle. h. s. illi in fl. de religi. domi. licet glosa que allegat eoditer p notabili in versu. tua in fl. in. c. de bis. x. q. i. teneat eoditer dicens qd quatinus episcopus debeat habere quartam decimarum debet tarum ecclesie parrochialis tamen de alijs redditibus nihil habere debet de consuetudine generali et prescripta. et ita dicit fuisse sententiam quo ad quartam decimarum p epu bap civitatis bononie

15 cōtra ecclesiam scilicet Bonin perfecto et Autontas tamen glo. est maxima et alijs preponderat autoritatis p id qd dicit Ja. bn. in. l. i. c. qui pro sua iurisdictione et Ly. in. l. i. c. de act. et obligatione et Bar. in consilio suo incipit Andreolus. et Bal. in. l. precibus. C. de impu. et Ly. in. l. non inquitur. C. de contraben. et committens. supul. Ideo in hoc relinquere cogitanda et videnda ea que dicit docto.

20 in. x. requisisti. de testamē. et Item aliud subiungo qd civitatis partes competant dicte oblationes de eis fieri debent quatuor partes fin divisionem factam per tex. in cap. vobis et in cap. vulterrane cum duobus. c. sequē. et maxime in. c. quatuor. ubi expressa sit intentio de oblationibus. x. q. ii. l. q. vna quartam partem p se retineat: aliam det clericis ecclesie. aliam pauperibus. aliam vero applicet fabrice ecclesie sue. Unde simpliciter non videt verum qd in casu quo episcopus deberet habere dictas oblationes deberet eas distribuere inter pauperes ut dicebat Angelus dominus Honor. et Imol. in locis superius adductis parat mibi eorum reverentia. Item similiter non videtur bene loqui Mariana in dicto tractatu de oblationibus in. x. libel. in primo dubio ubi dicit qd si offerens non expellit quid de re oblata volebat fieri tunc si illa res est prophanam potest recipiens eam dispensare ad libitum dummodo in actus licitos et honestos si non inter dictos eam dispenseret ex quo res oblata est facta sua per. l. in re mandata. C. man. Et ideo potest dispensare in equos canes. et porcos allegat glosa in cap. banc consuetudine. et ubi Aguc. x. q. i. sed si res oblata est sacra non potest recipiens eam alienare p m. glosam in. q. hoc ins. potrectum in. q. consilata. x. q. ii. Facit regula semel deo cum ibi no. de regu. in. l. vi. Nam non est verum qd res oblata sit facta recipiens sed dei licet recipiens habeat eius administrationem per late supra dicta quam administrationem habet fin iuris dispositionem id est fin capituli vobis et c. vulterrane cum alijs preallegatis. Nec etiam glosa in. d. c. banc consuetudinem probat dictum Marianam immo

21 potius probat eoditer. et dicitur enim ibi qd sacerdotes antea que legis non poterant de panibus propositionis pasceri famulam suam vel canes suos sed tantum in necessitate licebat eos comedere. Et ratio esse potest quia in necessitatibus omnia debent esse communia per no. in ca. si quis per necessitatem de furt. et in ca. ius naturalia. distin. Cessante ergo necessitate non poterunt aliquid disponere de dictis panibus. Licet pater de iudice. c. no. de pre

22 sumpt. qd est cōtra illud quod dicit Mariana. et Item cōtra eum etiam facit glo. in ca. altare. i. q. ii. que dicit qd illa que altari conservantur vendi non possunt alias simoniaca benefice committeretur p illu tex. et illa glo. p singulari ad hoc allegavit Lud. singulari et Tame Archidiaconus in ca. sanctoru. x. q. i. refert Hug. dices re qd siue fiat de iure siue non quotidie vendito oblationum sit ab

23 episcopis et etiam a domino papa. et debito quantum ad episcopos an valeat hec consuetudo p supra dicta secus puto esse in summo pontifice qui solus est iure positio. ut in ca. propositus de cōses. pben. licet equum sit qd secundum illud videt. ut no. in. c. no. licet pape. x. q. ii. et in. l. princeps. ff. de lega. et in. l. digna voc. C. et in.

30 et Item in dicit Archidiaconus in ca. sanctoru qd venditis oblationibus per episcopum vel papam alicui. laico non licet ipsi laico eas de altari accipere sed ibi debet esse clericus qui eas accipiat de altari et det ipso laico. nā man' prophan' et nepharic' nō debent con

tingere sacra. ar. ca. mirum. x. q. ii. et de cōse. distin. prima cap. p. ligna. ca. nemo. et ca. sancta. Et quibus verbis infero qd distinctio Mariana facta inter oblationes prophanas et sacras nō est bona. Semel enim deo dedicatum non potest dici prophanum. facit dicta regula semel deo cum ibi no. l. vi. et per consequens statim est oblatio facta est deo dicitur facta. Item contra Marianam. qd dicte oblationes nō possunt vendi per sacerdotem in cuius altari vel ecclesia fiunt et sic non efficiantur sue. facit quia ut supra dicit scdm Bal. de illis quarta debetur episcopo ergo efficiuntur solum sue quantum ad eius victu et vestitu per iura supra allegata. Item dicit glosa notabilis ca. illi autē. x. q. ii. qd oblationes non sunt communicande clericis. et sic per consequens sentit illa glo. qd de bent distribui inter indigentes nihil tamē allegat ergo. c. l. illa.

31 C. de collat. in. q. considerem. in. au. de tri. et semel. et per expresse per illam glosam dicit Mariana de lau. in additionibus quas fecit ad Joannem in titulo de prebendis in cap. episcopus vobis licet voluptuose videtur de redditibus ecclesie peccet et teneatur ad restitutionem secundum Abba. ibi et Jo. de ligna. in clemētia. gratie. de rescriptis. illud peccat in fructibus beneficiorum secus in oblationibus. nam in distincte tenet rector sine clericis distribuere oblationes pauperibus quam si habet partrimonium unde honeste vivere possit. allegat ad hoc glos. pro nota. in dicto. c. illi et ad hoc casu verificabitur qd dicit Ang. vna Antonius primo. quos supra retuli et hoc est inveniendum ad

32 limitationem et restrictionem illius distributionis scilicet et in hac bene patrimoniam possit in foro conscientie illo sibi reservato vivere de fructibus beneficii si quod habet. de qua dubitatione late per vna Abba. in dicto. c. episcopus post Innoc. ibi et Jo. de ligna. in dicta cle. gratie. et per Abba. post glosam et alios doctores in. c. postolasti. de rescrip. et latius p eundē Abba. in dispositione sua incipiente clericis. Et per hec finem facio huic opusculo me semper subiectis castigationi rectius sententiis. Ab amiculo enim iusta illud Augustini in cap. si habes. xviii. questione. ii. paratus sum doceri. facit ad hoc notabilis tex. in. c. fina. r. xvii. questione ad laudē et gloriam summe et individue trinitatis patris et filii et spiritus sancti Amen.

Debis igitur mihi veniam vir reuerende si ut tuū forte fuisset desiderium non dixerō. amicus enim Plato. et amicus Socrates. magis amica veritas quā si diligenter ut soles rimari volueris: me ab ea fore nequam nequā reperies. nec ut spero tibi displicebit: nā te per veritatis scintillam semper incedētem inveni. Tale me ut soles ama.

Claus deo omnipotenti.

Crispi vrbani carmen.

Quantum pœcniis potuit Dodalirius artes:
Carminē Deonides; Dullius cloquio
Quantus erat sumptis audax Tiryntibus armis
Tantum nodoso Troile iure valis
Soluere te melius sacram enigmata legum
Testantur nullos hec monumenta viros.

Explicit solennis Tractatus de pœstaria Cardinalium acurtiliani iuris vtriusq; doctoris vni Andreæ Barbatia nuperrime solerti indagine emendatus: Impressus Lugduni per Jacobū mareschal Anno domini. M. quingētesimo decimo octavo: die vero. xij. Octobris.